

Vážení a milí spoluobčané,

minule jsme si pověděli, jak otínští muži narukovali do té velké války, které se dnes říká první světová. Dnes zkusíme vystopovat osudy alespoň některých z nich. Vzhledem k tomu, že nemám zatím žádné vzpomínky přímých účastníků z těch našich, protože dobu, kdy mohli vyprávět již nenávratně prošvihli, tak si trochu vypomohu vzpomínkami přímých účastníků, kteří se zřejmě nacházeli poblíž těch našich („ulovila jsem je na Netu“, abychom si udělali alespoň jakous takous představu, čím asi naši vojáci také procházeli). Přidám k tomu i pár základních faktů a fotografie, které mám k dispozici (děkuji tímto ještě jednou všem, kteří mi je poskytli).

A teď už se podívejme, jak bylo

2. V první světové válce na ruské frontě

V prvních bitvách stálo štěstí na straně rakouských vojsk. Velitel plukovník Lüftner psal na jihlavskou radnici dopisy, jak si muži z 81. pěšího pluku vedou:

„Je mi ctí oznámit slovutné obecní radě města Jihlavy, že pluk 24. srpna 1914 prodělal křest ohněm. Pět hodin stál pevně a neochvějně v lité dělostřelecké palbě,“ píše se v prvním listě.

V listopadu 1914 přišel do Jihlavy další polní list od plukovníka 81. pěšího pluku. Objevil se zase na plakátech i v novinách: „Útokem hnal se statečný regiment k nepadnutí. Dvakráté útok ztroskotal o nastalou palbu nepřátel, o jeho strojní pušky a dělostřelectvo. S bezpříkladnou houževnatostí, pohrdáním smrtí a statečností hnal se pluk potřeť útokem. Nepřítel vzdal se dalšího odporu a ustoupil valem zpět.“

Foto 1: Po bitvě na hřbitově

(z rod. archivu Jurkasových)

Nebylo ale vždycky takhle dobře. Historik Zdeněk Jaroš píše, že naše vojáky **v roce 1914** čekal měsíc a půl strávený v zákopech. Protože byl podzim, zákopy byly plné bláta a pak i sněhu. **Na zimu se jihlavský pluk přesunul do Karpat.** Neměli dostatečné oblečení, dostávali málo jídla, byla tuhá zima, a hlavně čeští vojáci nebyli moc ochotní nasazovat svoje životy. Když si měli vybrat, jestli se v těžkém terénu budou probíjet ke své ustupující jednotce, nebo se raději nechají zajmout, volili mnohdy tu druhou možnost.

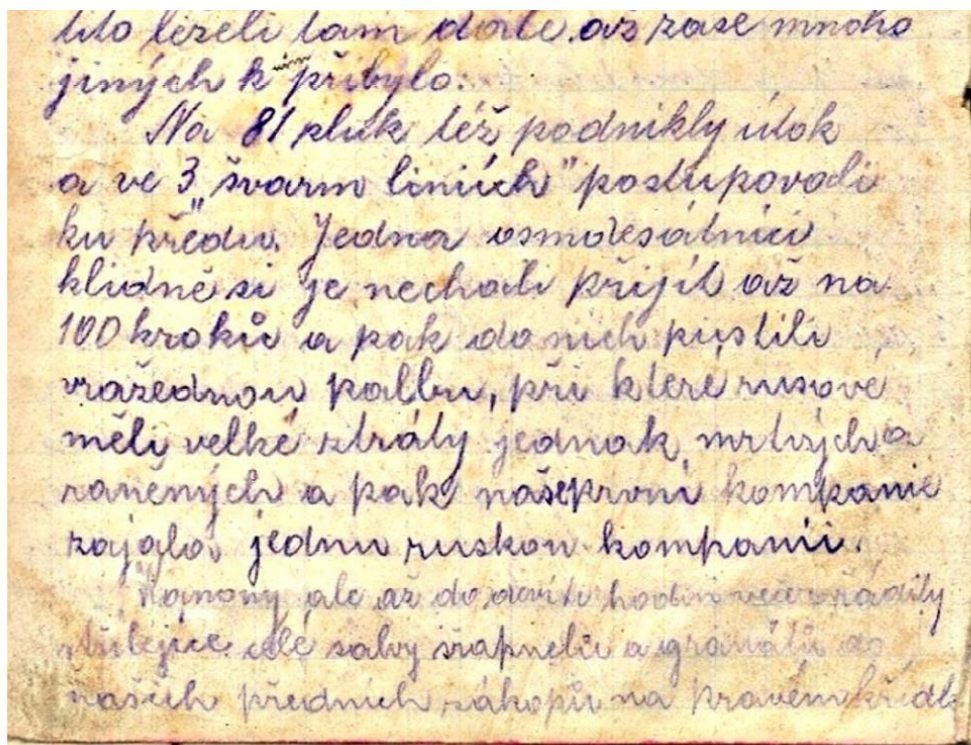

Foto 3: Úryvek z deníku legionáře Kouteckého

„V ten čas byla censura náramně přísná, vojáci nesměli psát, kde jsou a co dělají, jen bylo datum na lístku, číslo polní pošty, ale místo odkud byl lístek poslán, chybělo, psaní se posílala otevřená, a každý oddíl vojska měl své číslo polní pošty, kde se nalézal jsme nevěděli. Jihlavský 81. pěší pluk měl číslo polní pošty 103,“ píše Jan Bárta v Pamětní knize Otína. „28. prosince 1914 byl jsem v Uhřinově v kostele zešel jsem se z Balín s Mejzlíkem (Vašíčkem), že obdržel od svého syna list a že jsou zajati v Rusku a že je tam také Karel Bárta z Votína.“

BÁRTA Karel z Otína, narozen 1885

- voják 81.pěšího pluku, byl zajat **8.9.1914 v bojích u Komárova**. Později se v UstKamenogorsku přihlásil do legií, ale o tom a legionářích až v některém z dalších pokračování.

Bitva u Komárova (v Rusku známá jako **bitva u Tomaszówa**) byla součástí bojů na východní frontě během první světové války. Skončila vítězstvím rakousko-uherských sil, které však podobné v následujících měsících války nedokázaly zopakovat.

Rusové se na východní frontě dočkali prvních velkých vítězství a **v bitvě o Halič** drtivě pokořili nepřítele jen v několika málo dnech.

Z dosud velmi optimistických zpráv z východní fronty přestávalo být slyšet dosavadní nadšení. Velení rakousko-uherské armády sice nepřipouštělo, aby noviny informovaly o aktuálních porážkách na Haliči, ale čtenáři si leccos mohli domyslet mezi řádky. „***[Naše vojsko ustoupilo ze Lvova,](#)***“ přečetli si na titulní straně Národní politiky ze 7. září. Zpráva to byla hodně tísnivá, právě na haličské frontě totiž bojovaly tisíce Čechů, Moravanů a Slezanů. A štáb čtenáře určitě moc neuklidnil, když prohlásil, že ústup je takzvaně strategický. „***[Tento pohyb byl proveden plánovitě a v plném pořádku.](#)***“ Lvov byl ztracen a rakouští vojáci v širokém okolí města prohrávali jeden střet za druhým. Do 11. září mělo na Haliči padnout neuvěřitelných 250 tisíc rakouských vojáků, včetně tisíců vojáků z českých zemí. Mrtvého vojáka měla mít najednou každá česká vesnice. Dalších asi 100 tisíc vojáků postupně padlo do ruského zajetí a tito internovaní Češi se později stali základem československých legií v Rusku.

Foto 4: Reprodukce obrazu Útok ruské jízdy

Na Haliči se odehrávala jatka, což dokazují hlavně četné soukromé deníky vojáků i dochovaná korespondence. Sedmadvacetiletý voják z Vysočiny Jindřich Prucha si třeba zapsal: „***[Jsme v křížovém ohni dvou nepřátelských baterií, které střílejí z pravé i z levé strany. Těžké střely syčí vzduchem, praskají nám nad hlavami a při každém výbuchu jsme rozprášeni ještě víc od sebe. Raněných přibývá. Vlečou se za námi po zemi a pohled to je hrůzostrašný. Nikdo z nás jim nemůže pomoci. Ranění střepinami šrapnelů jsou většinou smrtelná a bez okamžité pomoci následuje vykrvácení.](#)***“

Jak vyplývá i z uváděného svědectví, do nemocnic se z fronty dařilo přepravit jen muže středně nebo lehce zraněné. Bylo jich ovšem obrovské množství: „***[Včera přijelo do Vídně 2400 raněných, dnes časně zrána 1315 raněných.](#)***“

Jedním z raněných, kteří se léčili ve **vídeňské nemocnici** byl i Tomáš Jurkas

z Geršova. A sešel se tu dokonce se sousedem – Janem Doležalem z Pohořílek.

DOLEŽAL Johann z Pohořílek, narozený 1877

sloužil u 81. pěšího pluku. **6. října 1916** byl v bitvě **na hoře Lysonia u Brzežan** raněn. V pozn. písářově je uvedeno: *Unterschenkeldurchschuss*, což v překladu znamená: střela v dolní končetině.

Foto 5: Vrch Lysonia s pomníkem padlým (převzato z blogu Signum Belli)

Boje kolem Břežan probíhaly od září až zhruba do března 1917.

V noci na 7. září 1916 zaútočily jednotky ruského XVIII. sboru generála Zajončkovského v prostoru mezi řekami Dněstr a Seret bráněný jednotkami „Skupiny Hofmann“ podřízené německé *Südarmee*. Útok byl veden především z ternopilského předmostí na řece Seret, jižně odtud, u Tereboule, se jim podařil průnik obranné linie **Bolzanovy**

132. brigády
tvořené pěšími
pluky č. 88 a 81.

Překvapivý prudký
útok rozbil a
prakticky rozprášil
pozice jihlavského
pěšího pluku. Do
ruského zajetí se tehdy
dostalo mnoho
příslušníků pluku.

V této bitvě zřejmě
zemřel i **z Pohořílek**
SOUČEK Josef,

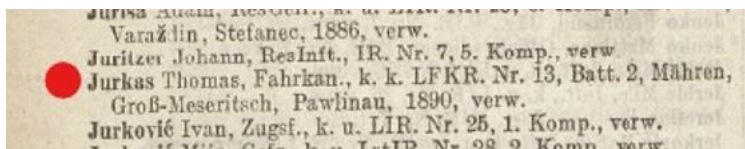
nar. 1884, také z 81. pěšího pluku. V záznamech má uvedeno datum úmrtí **13.11.1916**
vrch Lysonia, Břežany, Halič.

René Vápeník, vets.cz

Foto 6: Pomník padlým na vrchu Lysonia (převzato z blogu Signum Belli)

JURKAS Tomáš, z Geršova, nar. 1890,

Tomáš sloužil v LFKR Nr.13, batt.2, tedy u dělostřelectva. K dělostřelectvu se dostal zřejmě také proto, že jako syn sedláka uměl jezdit s koňmi. Koně tehdy tahali děla – dvou až čtyřspřeží, podle náročnosti terénu. V jedné z bitev po nastavení děl na pozice byli koně odvedeni stranou a nepřítel, ve snaze ukořistit techniku, střílel na koně. Tomáš zachraňoval koně a byl při tom raněn střepinou granátu. Ta mu roztránila koleno. Kamarádi ho dopravili do nemocničního vagónu a asi 3 dny jel z fronty do nemocnice. Transport kupodivu přežil, a tak se dostal do péče lékařů ve Vídni. Ti ho nakonec „postavili na nohy“,

Foto 7: Ve Vídni v nemocnici

Foto 8: Společná fotografie z nemocnice

(z rodin. archivu Jurkasových)

i když to nějaký čas trvalo a noha mu zůstala o 10 cm kratší, takže se domů nakonec z války vrátil, ale jako invalida.

(Foto 18.5.1915 zasláno od Fany na adresu: Feldpost Nr. 75 Rudolfu Pavlíčkovi Beschlagmeister, Reit.Art.Div.Nr.10, Batt. Nr.1 - Tomášova sestra píše manželovi):

„17.5.1915 ...právě jsem ti odeslala dlouhý dopis a zde podobenku mojeho bratra s jeho kolegou je fotografován, jak byl ponejprv venku tak leží celý čas již 9 měsíc právě dnes mi přišel lístek od něho, že je mu lepší každý den jej staví na nohy ovšem jen na jednu tu zraněnou má v takovém železném přístroji ale po berlách již pár kroků může jít snad dá Bůh že se uzdraví bude to však ještě dlouho trvat...

Nejasné zprávy z haličské fronty se velení armády snažilo vyvážit informacemi **o ohromujících vítězstvích na srbské frontě**. *"Pozoruhodný úspěch zaznamenalo naše vojsko na bojišti jižním. Tam pokusili se Srbové o proniknutí ku Mitrovcům, byli však odraženi a musili zanechat na bojišti vedle mrtvých a raněných na 5000 zajatců."* Dnešní historikové však upozorňují, že rakouská armáda utrpěla na Haliči tak zničující ztráty také proto, že srbská fronta byla vojensky předimenzována.

Ranění už se léčili i v Praze a byli ve všeobecné pozornosti veřejnosti. *"Vojenské správě nemocnice na Karlově náměstí bylo zasláno 78 kusů koroptví zastřelených při včerejším honu blíže Prahy. Zásilka byla provázena zdvořilou žádostí, aby dle příkazů pánů lékařů byl nemocným pokrm z koroptví upraven a poskytnut."* Tuto zprávu si mohli doma přečíst z novin 10. září 1914. O ztrátách na frontě se však nikde nedočel.

Bitva o Halič, která vyvrcholila právě 11. září, si podle historiků vyžádala 250 tisíc obětí z řad Rakousko-uherské armády. Čtvrt milionu vojáků zemřelo na bojišti, dalších skoro 100 tisíc skončilo v zajetí.

Ztráty v bojích o vrch Lysonia mohu ještě doplnit o jména občanů okolních obcí. V době mezi 5. a 10. říjnem 1916 tu byli raněni např. z Pavlínova: Franc Dohnal (nar. 1897) a Franc Kašpar (1891), z Černé Bedřich Hradů (1891), Franz Pavlíček (1889) a Jindřich Mácha (1892), z Uhřínova Anton Chytka (1894) a z Měřína Emil Coufal (1896), Johan Mlynář (1889), Metod Peroutka (1883), Ferd. Paul (1891) a Richard Jersensky (1874)... samozřejmě, že tento výčet není asi úplný.

Když budete hledat v různých databázích VHA, VHU, v matrikách zemřelých, najdete spoustu chybných nebo neúplných záznamů a někoho zcela konkrétního třeba nedohledáte vůbec. Zůstaly záznamy nezvěstných, kteří se po válce mnohem později, za dva tři roky vrátili ze zajetí. Cesta domů byla někdy velmi dlouhá. Takže ani na úřední záznamy se nedá tak úplně spolehnout, ale v každém případě jsou dobrým vodítkem při hledání některého předka. Jen je třeba hledat v různých zdrojích, počítat s chybami přepisovačů, doplňovat a skládat. I malá informace může mnohdy vést k cíli.

Dnes jsme si tedy poodkryli válečný osud tří mužů z naší obce. Příště vám povyprávím o dalších z nich. Máte-li však jakoukoli informaci, která by mohla doplnit ty údaje, které jsem již získala, ozvěte se. Závěrem ještě jednou děkuji všem, kteří zapůjčili fotografie a sdíleli vzpomínky na své dědy a pradědy. Snad se nám nakonec společně podaří namalovat obraz z této kapitoly dějin do kroniky naší obce pro naše potomky co nejúplnější.

Vaše kronikářka Mirka

Použité zdroje:

- [PŘEKLAD TEXTU Z ČLÁNKU BATTLE OF KOMARÓW \(1914\) NA ANGLICKÉ WIKIPEDII](#)
- [IVAN MOTÝL, ČLÁNEK RUSOVÉ DOBÝVAJÍ HALIČ TÝDEN.CZ, 2.3.2022,](#)
- [WWW.VALKA.CZ/BOJE-NA-LYSONIANSKE-VYSOCINE-HALIC-T160384#490620](#)
- [PAMĚTNÍ KNIHA OTÍNA](#)
- [UKÁZKY Z DENÍKU ANTONÍNA KOUTECKÉHO HTTP://ZAPISKYLEGIONARE.SWEB.CZ](#)
- [ÚDAJE Z DATABÁZÍ VHÚ A VÚA](#)
- [FOTOGRAFIE HŘBITOVŮ Z BLOGU SPOLEČNOSTI SIGNUM BELLII](#)

